

Oslo kommune
Elev- og lærlingombudet i Oslo

RAPPORT 1/2010

Rapport fra Elevrådsundersøkelsen 2009

Foto: Creative Commons av notsogoodphotography på flickr.com.

INNHOOLD

1 Innledning	3
2 Gjennomføring, deltakelse og metode	6
3 Hva kjennetegner en elevrådstillitsvalgt?	9
3.1 Kjønn	9
3.2 Innvandringsbakgrunn	10
3.3 Familiebakgrunn	11
3.4 Skoletrinn, deltidsarbeid og andre variable	11
3.5 Hva bestemmer tidsbruken i elevrådet?	14
3.6 Hvorfor blir de valgt?	17
4 Hva gjør et elevråd?	19
4.1 Forbedringspotensiale	22
5 Hva mener de elevrådstillitsvalgte om skolen?	23
5.1 Arbeidsmiljø	25
5.2 Medvirkning	25
5.3 Lærerkvalitet	26
5.4 Vurdering	27
5.5 Tilrettelegging for elevmedvirkning	27
6 Oppsummering og konklusjon	29
6.1 Sosial bakgrunn	29
6.2 Hvordan arbeider elevrådet, og med hva?	29
6.3 Kritiske suksessfaktorer	30
6.4 Meninger om skolen	30
6.5 Konklusjon	31
A Spørreskjema	34
B Brev til skolene	45
C Bakgrunnsnotat	47

TABELLER

2.1	Skoler per region, etter eierskap	7
2.2	Deltakelse etter skole.	8
2.3	Fordeling av påmeldte og besvarte representanter, vararepresentanter og styremedlemmer.	8
3.1	Respondentenes kjønn etter skole.	9
3.2	Innvandringsbakgrunn	10
3.3	Foreldrenes høyeste fullførte utdanning	11
3.4	Respondenter etter kurstrinn	12
3.5	Respondenter etter yrkesforberedende/studieforberedende	12
3.6	Krysstabulering av bakgrunnsvariable	13
3.7	Regresjonsanalyse av tidsbruk	15
3.8	Alternativer for oppgaver i elevrådet	17
4.1	Hva elevrådet gjør og bør gjøre	20
4.2	Kategorier av elevrådsarbeid	21
4.3	Møter. Gjennomsnittlig antall, median og antall respondenter som har deltatt på minst ett slikt møte.	21
5.1	Gjennomsnitt av holdningsindeks per skole	23
5.2	Meninger om ulike forhold ved skolen. Andeler	28
5.3	Elevmedvirkning	28

KAPITTEL 1

INNLEDNING

Elev- og lærlingombudet i Oslo tok høsten 2008 initiativ til å gjennomføre en undersøkelse blant elevrådstillitsvalgte i Oslo. Undersøkelsen ble gjennomført i løpet av april–mai 2009. Undersøkelsen har i sin helhet blitt utformet av elev- og lærlingombudet.

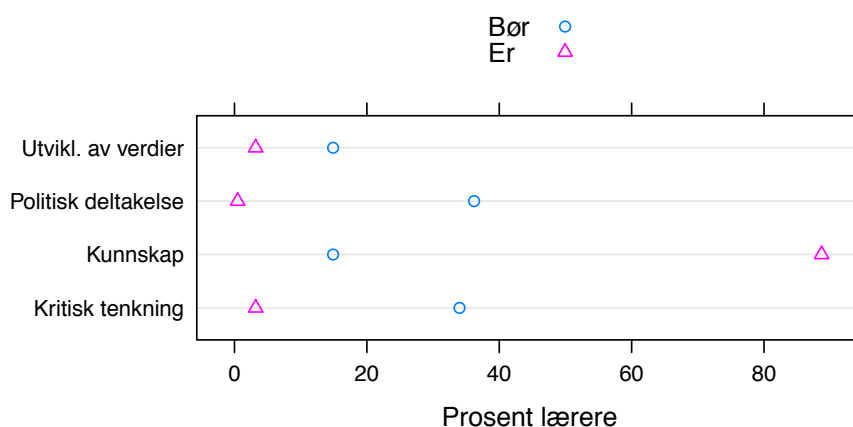
Denne rapporten beskriver undersøkelsen og gjør enkle analyser av besvarelsene. Databehandling og beregninger er utført vha. statistikkpakken R. (R Development Core Team, 2009)

Kunnskapen om elevrådets arbeidsmengde, arbeidsform, hvilke oppgaver de løser og hvordan de oppfatter skolen er meget begrenset. Denne undersøkelsen har, av ulike årsaker, ikke kunnet bli mer enn et meget begrenset bidrag til å forbedre denne situasjonen. Håpet er at en videreutvikling av undersøkelsen kan føre til å klargjøre området mer.

Den norske skolen smykker seg gjerne med en idé om at tradisjonen og troen på barn og unges aktive deltakelse og medbestemmelse er særlig sterk i Norge. Både læreplanverk og lovverk legger til grunn en aktiv og deltakende elev som gis tillit og blir hørt. Min personlige erfaring i møter med skoleledelse og lærere, er at elevrådene gjerne trekkes frem som de fremste eksemplene på realiseringen av disse målene, eller – på skoler der resultatene lar vente på seg – oppgis gjerne “problemer” med å få elevrådet til å fungere som en forklaring på hvorfor skolen får dårlige tilbakemeldinger knytta til elevmedvirkning generelt.

Det er derfor to viktige motivasjoner for å undersøke elevrådene nærmere. Den ene motivasjonen ligger i å finne ut hvorvidt elevrådene faktisk fyller og kan fylle den rollen de gjerne tillegges. Den andre motivasjonen er at dersom elevrådet skal gjøre dette, må vi vite *hvem* som sitter i elevrådene. Målsettingen om medvirkning dreier seg ikke om elevråd, men *elever*. Det er derfor av stor betydning hvilke elever som sitter i elevrådet.

Samtidig som denne undersøkelsen ble gjennomført, gjennomførte SINTEF Teknologi og samfunn en annen spørreundersøkelse retta mot elevråd. Bungum og Buland (2009) Denne undersøkelsen er, undertegnede bekjent,

Figur 1.1: Lærernes oppfatning av hva demokratiopplæringen legger vekt på slik den er (Er”) og bør være (Bør”). Kilde: Civic 2002

den eneste tidligere publiserte i sitt slag i Norge. Undersøkelsen dekker både en breddeundersøkelse og en dybdeundersøkelse. Breddeundersøkelsen er i SINTEFs undersøkelse besvart av én representant ved skolen, fortrinnsvis elevrådsleder, mens denne studien har hatt samtlige elevrådstillitsvalgte som målgruppe.

Elev- og lærlingombudet har i tillegg hatt glede av det kvalitative arbeidet til Kjetil Børhaug, særlig [Børhaug \(2006\)](#). Børhaugs arbeid i doktoravhandlingen knytter seg an til skolens vide ansvar innenfor demokratiopplæring (*citizenship*), og deler av avhandlingen baserer seg på intervjuer med elevrådstillitsvalgte, rektorer og kontaktlærere på ungdomsskoler. ([Børhaug, 2005, 2007, 2008](#))

[Mikkelsen et al. \(2002\)](#), den norske rapporten fra Civic-undersøkelsen om demokratisk engasjement og beredskap, viste blant annet at selv om kunnskapen om demokrati er svært sterk blant norsk ungdom, oppleves ikke dette i form av utøvd demokrati i skolehverdagen. Blant annet fremhevet samfunnsfaglærerne dette gjennom et dobbelspørsmål om hvordan demokratiopplæring *var* og *burde være*. Lærernes svar vises i figur 1.1. Her fremgår det at 36 % av lærerne mener at demokratiopplæringen bør legge mest vekt på politisk deltakelse, men bare 5 % oppgir at den faktisk gjør det. 89 % sier at demokratiopplæringen legger mest vekt på kunnskap om demokrati, selv om bare 15 % mener at det er riktig.

Elevrådene og skoledemokratiet er derfor av interesse også for elevene som *ikke* deltar direkte som tillitsvalgte. I den grad elevdemokratiet faktisk er en fungerende, demokratisk deltakelse, kan det fylle noe av det tomrommet som den øvrige demokratiopplæringen etterlater seg.

For elevrådsundersøkelsen var det derfor fire spørsmål som fremsto som

sentrale. For det første: hvor representative er elevtillitsvalgte? For det andre: Hvordan og med hva arbeider et elevråd? For det tredje: Hva er kritiske suksessfaktorer for et vellykket elevråd. For det fjerde: Hvordan påvirker arbeid i elevrådet elevenes holdninger og meninger om skolen?

Oslo, 5. januar 2010

Sigve Indregard
elev- og lærlingombud

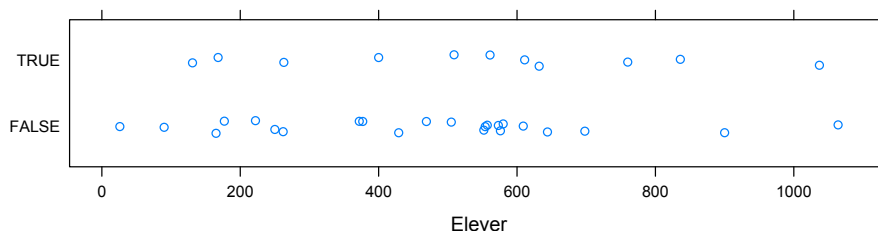
KAPITTEL 2

GJENNOMFØRING, DELTAKELSE OG METODE

Elevrådene ble første gang bedt om å delta på undersøkelsen gjennom oppfordringer på Elevrådsløftet, en seminarserie arrangert av Elevorganisasjonen og ombudet i september 2008. Deretter ble elevrådene oppfordret på ombudets skolebesøk. Den endelige invitasjonen til deltakelse ble sendt skolene den 13. februar 2008 (se vedlegg B), og purret den 30. mars. I invitasjonen ble skolene bedt om å melde inn e-postadressene til alle tillitsvalgte i elevrådet. Med invitasjonen ble også bakgrunnsbeskrivelsen av undersøkelsen (vedlegg C) vedlagt.

Totalt 39 skoler ble invitert, hvorav 12 private. Dette er alle de videregående skolene i Oslo som driver enten etter opplæringsloven (27 skoler) eller etter ordinære vilkår i privatskoleloven.¹ Alt i alt resulterte invitasjonene i elleve påmeldte skoler, hvorav to er private. Samlet har disse skolene meldt på 429 tillitsvalgte. Fire av skolene meldte seg av ettersom de er spesialskoler. En ordinær skole meldte seg av. De øvrige skolene besvarte aldri henvendelsene.

¹Privatskoler som driver etter kapitlet om yrkesretta utdanning som ikke tilbys i offentlig skole ble ikke invitert, da disse ikke er pålagt å ha elevråd.

Figur 2.1: Elever på deltakerskoler (TRUE) kontra ikke-deltakerskoler (FALSE).

Region	Offentlige skoler (%)		Private skoler (%)	
	Alle	Utvalg	Alle	Utvalg
Sentrum	30	44	75	50
Vest/nord	26	22	17	50
Øst	17	11	8	0
Sør	26	22	0	0

Tabell 2.1: Skoler per region, etter eierskap

Dette gir en oppslutningsgrad blant de ordinære skolene på 30.6 %. Blant de offentlige skolene er deltakelsen på 37.5 %, og blant de private 16.7 %.

Utvalget av skoler ser ut til å være nokså representativt med tanke på elevtall og geografisk plassering. Figur 2.1 viser at deltakerskolene strekker seg over stort sett hele spektret i elevtall. Tabell 2.1 viser at deltakerskolene fordeler seg nokså likt populasjonen av skoler mellom de fire skoleregionene.²

De påmeldte deltakerne ble sendt e-post med lenke til deltakelse 30. mars. I denne prosessen ble det avslørt at noen av e-postadressene ikke var korrekte. Deltakerne som ikke hadde svart den 8. mai ble purret to ganger. Undersøkelsen ble stengt for nye besvarelser den 18. mai.

Når undersøkelsen ble stengt hadde 207 respondenter besvart, noe som gir en svarandel på 48 %. Blant de deltakende skolene fordeler svarandelen seg i henhold til tabell 2.2. En skole har bare fire besvarende, og fire skoler har deltakelse på 31 % og mindre. For disse skolene har analyser på skolenivå liten verdi.

Deltakerne fylte ut et elektronisk skjema fra leverandøren SurveyMonkey. En utskrift av skjemaet vises i vedlegg A. Merk at rekkefølgen på flere av spørsmålene (*items*) var randomisert.

Skolene hadde i ulik grad påmeldt vararepresentanter og styremedlemmer til undersøkelsen. Fordelingen mellom de ulike grupperingen i invitasjoner og besvarelser er angitt i tabell 2.3. Som forventet er deltakelsen lavere blant varamedlemmer enn blant ordinære representanter. Videre er deltakelsen blant ordinære representanter over 50 % samlet sett.

Samlet gjør utvalget av skolene og den lave svarfrekvensen at dataene i denne rapporten ikke uten videre kan generaliseres til hele populasjonen av elevrådsrepresentanter i Oslo, og de spesielle demografiske forholdene i Oslo gjør at resultatene ikke uten videre kan antas å være dekkende for andre steder i Norge.

²Skoleregionene følger Utdanningsetatens inndeling i skolebehovsplanen, med en modifikasjon: Regionen Alna/Stovner er slått sammen med regionen Grorud/Bjerke. I tillegg er regionene gitt navn etter himmelretning i stedet for bydeler.

	Påmeldt	Besvart	%
Foss	26	20	77
Oslo katedralskole	42	28	67
Lambertseter	61	41	67
Hartvig Nissen	44	29	66
Ulsrud	47	21	45
Oslo By Steinerskole	43	18	42
Sogn	19	8	42
Heltberg gymnas	13	4	31
Oslo Handelsgymnasium	65	19	29
Hellerud	39	11	28
Sofienberg	30	8	27
Sum	429	207	48

Tabell 2.2: Deltakelse etter skole.

	Påmeldt	Besvart	%
Representant el. uoppgitt	319	162	51
Vararepresentant	86	30	35
Styremedlem	35	15	43

Tabell 2.3: Fordeling av påmeldte og besvarte representanter, vararepresentanter og styremedlemmer.

KAPITTEL 3

HVA KJENNETEGNER EN ELEVRÅDSTILLITSVALGT?

3.1 Kjønn

60 % av respondentene er kvinner/jenter, mens 39 % er menn/gutter. To respondenter har ikke oppgitt kjønn. Det er problematisk å generalisere dette funnet til å gjelde elevrådsmedlemmer generelt, i og med at kjønnsfordelingen på ulike skoler er svært skjev. Som tabell 3.1 viser, varierer kjønnsfordelingen fra 25–75 til 80–20 mellom skolene.

	Kvinne	Mann
Foss	80	20
Hellerud	55	45
Heltberg	25	75
Katta	75	25
Lambertseter	46	54
Nissen	76	24
OHG	58	42
OsloBySteiner	56	44
Sofienberg	75	25
Sogn	50	38
Ulsrud	38	57

Tabell 3.1: Respondentenes kjønn etter skole. Prosent. Prosentsum under 100 skyldes uoppgitt kjønn hos enkelte respondenter.

Kjønnsfordelingen blant ordinære tillitsvalgte er i prosent 58-41 i favør av kvinner, mens den er 65-35 i samme retning for styremedlemmer. Denne forskjellen er ikke signifikant ved bruk av logistisk regresjon.

Foreldre født i... (%)	Eget fødselsland (%)		
	Norge	Utlandet	Sum
Norge	57	0	57
en i Norge	13	2	15
utlandet	14	12	26
uoppgitt	0	1	1
Sum	84	15	100

Tabell 3.2: Innvandringsbakgrunn for respondentene og foreldrene. Avvik i summeringen skyldes avrunding.

Denne kjønnsfordelingen samsvarer med (Bungum og Buland, 2009), som finner at “den gjennomsnittlige andelen jenter i elevrådet er noe høyere enn den gjennomsnittlige andelen av gutter”.

3.2 Innvandringsbakgrunn

Undersøkelsen spør respondentene om de er født i Norge eller utlandet, samt hvor hver av foreldrene er født. Råandelene for disse spørsmålene gis i tabell 3.2. Her ser vi at 57 % av respondentene har norske foreldre og er født i Norge, mens 15 % er førstegenerasjons innvandrere. På bakgrunn av denne tabellen er det konstruert en beregnet variabel “innvandringsbakgrunn”, som betegner alle respondenter som er født i utlandet eller har to foreldre som er født i utlandet, samlet sett 28 % av respondentene. I tabell 3.2 er kombinasjonene som regnes som “innvandringsbakgrunn” merket med kursiv.

I følge Statistisk sentralbyrå (2008) hadde 4 759 av Oslos 15 898 elever en slik bakgrunn, noe som tilsvarer 30 % av elevmassen. Elevrådsundersøkelsen tyder derfor på at elevrådene gjenspeiler elevmassen nokså godt når det gjelder innvandringsbakgrunn. Det er heller ingen signifikante forskjeller mellom andelen av tillitsvalgte og styremedlemmer som har innvandringsbakgrunn.

Friberg og Gautun (2007) fant at relativt få ikke-vestlige innvandrere deltar i frivillige organisasjoner i Oslo. Resultatene fra elevrådsundersøkelsen gir grunn til å undersøke grundigere om skoledemokratiet kan ha kvaliteter som gjør det mer egnet som integreringsvirkemiddel enn de frivillige organisasjonene.

Bungum og Buland (2009) finner i gjennomsnitt 1,41 elever med minoritetsspråklig bakgrunn i elevråd, men angir ikke hvor stor andel dette utgjør. Spørsmålet om minoritetsspråklig bakgrunn er også et annet mål enn innvandringsbakgrunn. En nærmere analyse av SINTEF-tallene vil kunne vise om det finnes regionale forskjeller på integrering av språklige minoriteter og elever med innvandringsbakgrunn i elevrådene, eller om det lave gjennom-

Forelder	Ingen utdanning	Grunnskole el.	Vgo el.	Høgskole/univ.
Far	2	6	18	74
Mor	3	7	16	74
En av dem	1	4	10	85

Tabell 3.3: Foreldrenes høyeste fullførte utdanning

snittsantallet i SINTEFs undersøkelse skyldes lave andeler av minoritetsspråklige på skolene.

3.3 Familiebakgrunn

I undersøkelser av de fleste sosiale fenomener trer familiens utdanningsbakgrunn frem som en dominerende forklaringsvariabel. I elevrådsundersøkelsen er det spurt om far og mors utdanning. Tabell 3.3 viser at 85 % av de elevtillitsvalgte har minst én forelder med høyere utdanning. Det har ikke lyktes ombudet å skaffe til veie tilsvarende tall for populasjonen av elever på videregående skoler i Oslo, men Gravaas et al. (2008) inneholder tall for grunnskolen. Ettersom en svært høy andel av elevene fra grunnskolen går over til videregående opplæring, vil disse tallene være nokså representative, selv om de pga. frafall vil overestimere noe hvor mange elever som har foreldre med kort utdanningsbakgrunn. Tabell 15 i Gravaas et al. (2008) viser at 50 % av elevene i Oslos grunnskoler har foreldre med høyere utdanning, mens de resterende 50 % ikke har det. Det er derfor all grunn til å tro at elever med høyere utdanning i sin familiebakgrunn er sterkt overrepresentert i elevrådsarbeidet.

Dette funnet gjelder også for elevtillitsvalgte med innvandrerbakgrunn. 77 % av disse rapporterer at minst en av foreldrene har høyere utdanning.

Blant elever på yrkesforberedende retninger er det en lavere andel med høyere utdanning – 50 %. Disse er stadig overrepresentert i forhold til populasjonen de er valgt blant. Blant elevtillitsvalgte på studieforberedende retninger har 88 % foreldre med høyere utdanning.

3.4 Skoletrinn, deltidsarbeid og andre variable

Tabell 3.4 viser at respondentene i undersøkelsen fordeler seg mellom kurstrinnene med omtrent samme fordeling som elevene i osloskolen.

Tabell 3.5 viser at yrkesfagselever er underrepresentert blant respondentene, mens utvalget av skoler i undersøkelsen i nokså stor grad korrelerer med tallene for Oslo. Årsaken til dette kan være at yrkesfagselever er underrepresentert blant de tillitsvalgte, eller at yrkesfagselever har lavere svarprosent enn studieforberedende elever.

Trinn	Elever %	Besvarelser %
Vg1	37	38
Vg2	33	32
Vg3	30	30

Tabell 3.4: Respondenter etter kurstrinn. Kilde for Oslo-data: KOSTRA.

Program	Alle elever		Respondenter	
	Oslo	Delt. skoler	Alle	Kun klasse
Studieforberedende	69.9 %	70.7 %	82.1 %	85.0 %
Yrkesforberedende	25.1 %	20.0 %	11.1 %	8.9 %
Annet (fagskole mm.)	5.0 %	9.4 %	6.8 %	6.3 %

Tabell 3.5: Respondenter etter yrkesforberedende/studieforberedende. “Kun klasse” er andeler kun for klasses tillitsvalgte, altså eksklusiv elevrådsstyremedlemmer.

Hypotesen om at yrkesfagselever er underrepresentert blant de tillitsvalgte er vanskelig å forene med det faktum at tillitsvalgte velges av klassene sine. I og med at gjennomsnittlig klasses størrelse er lavere for yrkesfagsklasser, skulle man forvente at yrkesfagstillitsvalgte skulle være overrepresentert.

Det er derfor grunn til å anta at elevene i yrkesfaglige programmer er underrepresentert i *utvalget*, altså i hvilke av de tillitsvalgte som har besvart undersøkelsen. Dette kan kanskje forklares av det kvalitative funnene i **Bungum og Buland (2009)**, der de beskriver at engasjementet for arbeidet i elevrådet blant yrkesfagselevne er labert:

Alle elevene som møtte kjente til hvem som var tillitsvalgt i sin klasse, men utover dette ga samtlige uttrykk for at de ikke hadde noe klar formening om hva elevrådet ved skolen jobbet med av saker eller tema. Valget av tillitsvalgt hadde jevnt over foregått ved at en stemte over foreslåtte kandidater. Kandidatene stilte opp mer eller mindre motvillig også ble den som fikk mest stemmer valgt. Det var med andre ord ikke noen attraktiv og ettertraktet jobb å være tillitsvalgt, slik det ble fremstilt denne gruppen. (**Bungum og Buland, 2009**, s. 28)

Disse funnene kan til sammen antyde at selv om yrkesfagselevne har samme eller bedre *representasjon* i elevrådet, er de i mindre grad engasjert i selve arbeidet i elevrådet, og enkelte slutter kanskje også mer eller mindre å gå på møter.

	N	%	Trinn			Kjønn		Innvandringsstatus	
			Vg1	Vg2	Vg3	Menn	Kvinner	Nei	Ja
Totalt	207	100	38	32	30	39	60		
Menn	81	0.40	0.39	0.42	0.37	1.00	0.00	0.35	0.50
Kvinner	124	0.60	0.61	0.58	0.63	0.00	1.00	0.65	0.50
Vg1	79	0.38	1.00	0.00	0.00	0.38	0.39	0.35	0.47
Vg2	67	0.32	0.00	1.00	0.00	0.35	0.31	0.36	0.22
Vg3	61	0.29	0.00	0.00	1.00	0.27	0.31	0.29	0.31
Innvandringsbakgrunn	58	0.28	0.34	0.19	0.30	0.36	0.23	0.00	1.00
Deltidsjobb	112	0.54	0.42	0.57	0.67	0.57	0.52	0.52	0.59
Utdanningsprogram									
– Annet	14	0.07	0.06	0.03	0.11	0.07	0.06	0.03	0.16
– Bygg- og anleggstekn.	✦	✦	0.00	✦	✦	✦	✦	✦	✦
– Elektrofag	✦	✦	✦	✦	✦	✦	✦	✦	✦
– Helse- og sosialfag	10	0.05	✦	✦	✦	✦	✦	✦	✦
– Idrettsfag	14	0.07	✦	✦	✦	0.11	0.04	✦	✦
– Musikk, dans, drama	17	0.08	0.06	0.09	0.10	0.07	0.09	✦	✦
– Medier og kommunik.	✦	✦	✦	✦	✦	✦	✦	✦	✦
– Naturbruk	✦	✦	✦	✦	✦	✦	✦	✦	✦
– Påbygning	✦	✦	✦	✦	✦	✦	✦	✦	✦
– Service og samferdsel	6	0.08	✦	✦	✦	✦	✦	✦	✦
– Studiespesialisering	135	0.65	0.65	0.67	0.64	0.63	0.67	0.67	0.60
Studieforberedende	170	0.88	0.84	0.85	0.98	0.91	0.86	0.91	0.80
Yrkesforberedende	23	0.12	0.16	0.15	0.02	0.09	0.14	0.09	0.20

Tabell 3.6: Krysstabulering av bakgrunnsvariable. Kolonnene summeres for hver gruppering.

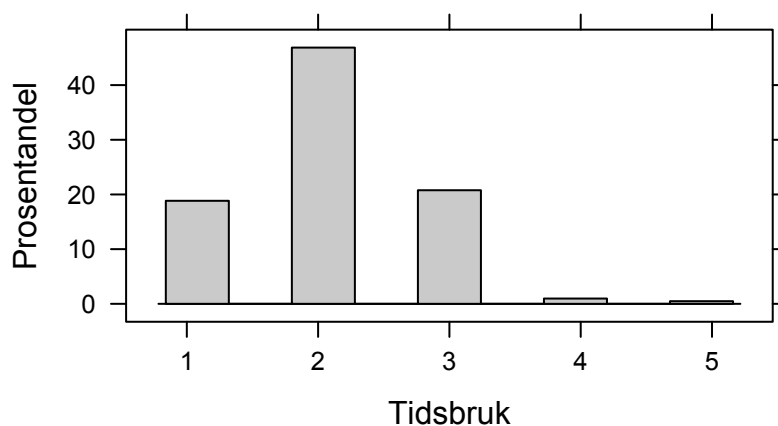
Tabell 3.6 viser at 54 % av respondentene har deltidsjobb ved siden av skolen, og at tendensen er økende jo senere i skoleløpet elevene er. Et av formålene med undersøkelsen var å avklare hvilke karakteristika som kjennetegner de som velges til elevrådsverv. En av hypotesene var at disse elevene hadde mer fritid til rådighet enn andre elever, og at de dermed i mindre grad enn andre skulle ha deltidsjobb ved siden av skolen.

Det har ikke lyktes elev- og lærlingombudet å skaffe til veie tilsvarende tall for populasjonen. Eksisterende anslag av arbeidsaktivitet blant ungdom kan ikke anvendes, fordi ungdomsgruppa også inneholder ungdom som har sluttet på skolen (i mange tilfeller for å arbeide).

Blant de som besvarer elevrådsundersøkelsen er det ingen forskjell på tidsbruk mellom de som har og ikke har deltidsjobb.

3.5 Hva bestemmer tidsbruken i elevrådet?

Det er grunn til å anta at muligheten til innflytelse i elevrådet blant annet bestemmes av hvor mye arbeidsinnsats man kan og vil legge inn. Det er derfor interessant å se om arbeidsinnsatsen korrelerer med noen av de øvrige variablene i datasettet. Arbeidsinnsatsen er målt i spørsmål 2, der respondentene har svart på hvor mye tid de bruker på elevrådet i “en vanlig uke” langs en fempunktsskala – “ingen tid”, “30 min.–1 time”, “1-3 timer”, “4-8 timer” eller “mer enn 8 timer”. Figur 3.1 viser svarfrekvensene.

Figur 3.1: Frekvenser av svar på tidsbruk. Skala 1: “Ingen tid”–5: “Mer enn 8 timer”

Det er bakgrunnsdataene som i størst grad kan tenkes å korrelere med arbeidsinnsatsen i elevrådet. En regresjon der vi forsøker å forklare arbeidsinn-

	Modell A		Modell B	
	Estimat	<i>p</i> -verdi	Estimat	<i>p</i> -verdi
(Intercept)	2.04	0.00 [†]	2.11	0.00 [†]
VARA	-0.68	0.00 [†]	-0.59	0.00 [†]
STYRE	0.30	0.17	0.52	0.07 [•]
MANN	-0.02	0.88	-0.04	0.74
TRINN	-0.12	0.07 [•]	-0.12	0.08 [•]
JOBB	-0.13	0.23	-0.08	0.45
STUDFORBEREDENDE	0.44	0.01 [*]	0.40	0.08 [•]
INNVANDRER	0.15	0.24	0.21	0.10 [•]
SKOLEHELLERUD			-0.33	0.24
SKOLEHELTBERG			0.52	0.22
SKOLEKATTA			-0.12	0.57
SKOLELAMBERTSETER			0.21	0.29
SKOLENISSEN			-0.24	0.29
SKOLEOHG			-0.21	0.40
SKOLEOSLOBYSTEINER			-0.60	0.04 [*]
SKOLESOFIENBERG			0.16	0.71
SKOLESOGN			-0.45	0.37
SKOLEULSRUD			-0.22	0.34
R^2	0.08		0.21	
Justert R^2	0.01		0.07	

[†] Signifikant på 99 % konfidensnivå.

^{*} Signifikant på 95 % konfidensnivå.

[•] Signifikant på 90 % konfidensnivå.

Tabell 3.7: Regresjonsanalyse av tidsbruk

satsen i timer gjennom variablene kjønn (MANN), skoletrinn (TRINN), deltidsjobb (JOBB), utdanningsprogramtype (STUDFORBEREDENDE) og innvandringsbakgrunn (INNVANDRER) vises i tabell 3.7. I regresjonens modell A er ikke skoler inkludert. I modell B er hver skole inkludert i regresjonen som egne dummyvariable.

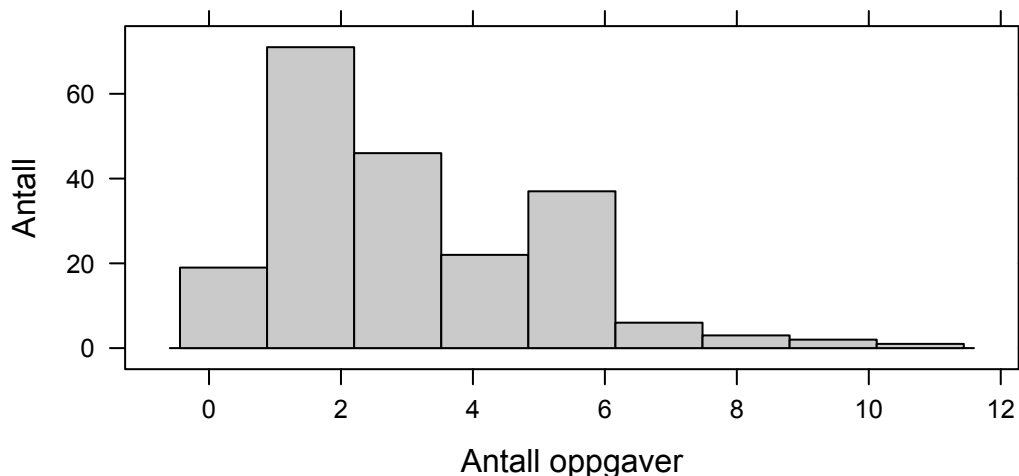
Modell A viser som forventet at varatillitsvalgte bruker vesentlig mindre tid enn ordinære tillitsvalgte. Videre er det en mindre effekt fra årstrinn, der de yngre elevene ser ut til å bidra mer. Til sist er det en stor og signifikant effekt fra variabelen STUDFORBEREDENDE. Etter at vi har kontrollert for faktorer som kan spille inn (større styredeltakelse, lengre erfaring på skolen, mindre deltidsjobbing) er det likevel en betydelig effekt av å gå på studieforberevende programmer. I denne undersøkelsen måles effekten til et halvt trinn på skalaen i spørsmålet.

Det kan tenkes to årsaker til at elever på studieforberevende retninger rapporterer høyere arbeidsinnsats i elevrådet. Den ene er at elevene går på ulike skoler med ulike kulturer knyttet til elevrådsarbeid. Den andre er at det er egenskaper ved elevene i studieforberevende retninger som fører til forskjellen. For å teste hva som er viktigst, har vi satt opp regresjonen i modell B.

Modell B ville, dersom det var en skole-effekt som forårsaket forskjellen i STUDFORBEREDENDE, i så fall redusere estimatet på STUDFORBEREDENDE og øke p -verdien, fordi disse effektene heller ville finnes igjen på skolenivå. Som tabellen viser er dette tilfelle bare i begrenset grad.

Elevrådsundersøkelsen indikerer derfor at elevrådene i større grad drives av elevene fra de studieforberevende programmene. I tillegg viser tabell 3.7 at forskjellene mellom skoler er store, men ikke signifikante. Dette resultatet peker på et interessant område å studere videre.

Modell B i regresjonen gir også noen indikasjoner på at elever med innvandringsbakgrunn bruker mer tid på elevråd enn andre, og at styremedlemmer bruker mer tid enn andre. Men disse er bare signifikante når vi inkluderer skolevariablene, noe som tyder på at det finnes variasjoner på skolenivå på effekten av disse variablene. Grundigere og større undersøkelser er nødvendige for å fastslå noen stabil sammenheng på disse variablene.

Figur 3.2: Frekvenser av antall oppgaver i elevrådet

Vi kan også se dette gjennom et annet prisme: Hvor *mange* oppgaver elevene tar på seg. I spørsmål 1 blir de tillitsvalgte bedt om å krysse av for hvorvidt de har ansvar for å gjennomføre visse oppgaver. Oppgavene er listet opp i tabell 3.8. Ved å summere hvor mange kryss hver tillitsvalgt har i denne listen, kan vi estimere hvor involvert den tillitsvalgte er i elevrådets arbeid.

	Andel	Antall
Møte på elevrådsmøter	96.8%	182
Lede møter i klassen	72.9%	137
Møte på møter i Elevorganisasjonen	24.5%	46
Ansvar i forbindelse med solidaritetsaksjon (Operasjon Dagsverk, innsamlingsaksjon e.l.)	23.4%	44
Megle (løse konflikter) mellom elever og ansatte	21.8%	41
Megle (løse konflikter) mellom elever	17.6%	33
Arbeid med skolens instruksjoner for vurdering av elever	15.4%	29
Skrive referat fra elevrådsmøter	14.4%	27
Holde orden, rydde eller vaske	10.1%	19
Lage sakspapirer til elevrådsmøter	8.0%	15
Møte i driftsstyret eller skoleutvalget	8.0%	15
Lage planer for undervisningen sammen med lærere	7.4%	14
Møte i skolemiljøutvalget	6.9%	13
Møte i ungdomsråd	5.3%	10
Møte i arbeidsmiljøutvalget	3.7%	7

Tabell 3.8: Alternativer for oppgaver i elevrådet

Figur 3.2 viser frekvensfordelingen for denne tellingen. Som vi kan se har de fleste to eller færre oppgaver, mens en tynn hale av svært hardtarbeidende tillitsvalgte har flere enn seks oppgaver. Denne fordelingen korrelerer med variabelen tidsbruk (Pearson's $r = 0.53$). Ved å bruke denne variabelen som avhengig variabel i regresjonene modell A og B over, finnes ingen signifikante forklaringsvariable lenger (utenom STYRE og VARA). I tillegg er estimatet til STUDFORBEREDENDE kraftig redusert. Dette er konsistent med at denne måten å måle tidsbruk og arbeidsinnsats er mindre presis enn den førstnevnte.

3.6 Hvorfor blir de valgt?

Spørsmål 20 spør de tillitsvalgte "Hvilke av disse grunnene for å bli med i elevrådet passer på deg?". Flere svar var mulig. Figur 3.3 viser svarfrekvensene. Den vanligst oppgitte årsaken er at de andre elevene i klassen ønsket at hun skulle representere dem. Rett etter dette kommer læring. På tredjeplass svarer ganske mange at de var engasjerte i skolepolitikk, og derfor ønsket å gå inn i elevrådet. Nederst finner vi to kategorier de færreste har valgt: At de ble dratt med av en venn eller venninne (11) og at de ble valgt mot sin vilje (15).

Det var også mulig å velge andre årsaker, og da ble respondentene bedt om å spesifisere. 24 respondenter har spesifisert en slik annen årsak. Rundt

Figur 3.3: Årsaker til å bli med i elevrådet. Antall besvarelser.

halvparten av disse beskriver det på ulike måter som givende å være til hjelp. En tredel trekker frem det sosiale ved å delta i elevrådsarbeid som motivasjon.

KAPITTEL 4

HVA GJØR ET ELEVRÅD?

En rekke av spørsmålene i undersøkelsen omhandler hva elevrådet konkret driver med på skolen. Dette er et kvalitativt annet spørsmål enn hva *hver enkelt* av de tillitsvalgte gjør, selv om det er interessant å sammenligne. Spørsmål 13 spør “hvordan ofte driver elevrådet med...” innenfor et utvalg av oppgaver. Spørsmål 14 spør om elevrådet bør bruke mer eller mindre tid og ressurser på det samme settet med oppgaver.

Spørsmål 15 bruker taksonomien fra [Børhaug \(2006\)](#), der elevrådets oppgaver deles inn i fem, og spør hvilke oppgaver de tillitsvalgte anser som viktige og mindre viktige etter en femtrinns Likert-skala. De fem kategoriene av elevrådsarbeid er “arbeid med innholdet i opplæringen (fag, vurdering, læringsmetoder)”, “fritidsaktiviteter, sosiale aktiviteter”, “praktisk hjelp på skolen (rydde, passe på at elevene oppfører seg osv.)”, “arbeid med Elevorganisasjonen, ungdomsråd ol. utenfor skolen” og “solidaritetsaksjoner (Operasjon Dagsverk ol.)”. Det er verd å nevne at merkelappene på disse kategoriene er konstruert av undertegnede, basert på Børhaugs fremstilling.

Spørsmålene om hva elevrådet gjør er viktige, blant annet med bakgrunn i funnene til [Bungum og Buland \(2009\)](#). I konklusjonen oppsummerer de:

Vår studie har vist at elevrådets funksjon og rolle er avhengig av om og i hvilken grad/på hvilken måte det blir inkludert i skolens styringsstruktur. [...] Skolens ledelse må ha tro på at elever, gjennom elevråd, kan spille en reell rolle i utviklingen av en bedre skole, dette må være motivasjonen. Et ønske om å være “snill” eller gi elevene trening i demokrati, gir alene ikke sterk nok forankring i forhold til skolens kjerneaktiviteter. Skoleledelsen må se den reelle nytten av å involvere de ressursene og den kompetansen elevrådet representerer.

Vi ser først på spørsmål 13 og 14. Tabell [4.1](#) viser svarfrekvensene på disse to spørsmålene. Av tabellen fremgår det at elevrådene ofte bruker tid på møter, men bare et fåtall synes det brukes for mye tid på dette. Neste på lista

	Gjør			Bør gjøre		
	Ofte	AvOgTil	Aldri	Mer	LikeMye	Mindre
Møter	118	48	7	29	113	17
Rettigheter	97	65	11	76	78	6
Informasjonsarbeid	66	87	20	68	83	4
Op. Dagsverk el.	66	95	12	43	101	13
Psykososialt miljø	65	88	20	80	74	4
Fysisk miljø	63	85	25	72	73	12
Eleveorganisasjonen	60	96	17	37	95	22
Vurdering på skolen	53	97	23	57	88	10
Skoleball og revy	49	76	48	56	78	19
Politiske saker	33	88	52	40	95	18
Skolens budsjett	31	94	48	59	85	8
Innholdet i oppl.	30	96	47	65	78	8
Kantinesaker	21	90	62	46	87	16
Aksjoner mv.	8	77	88	54	78	12

Tabell 4.1: Hva elevrådet gjør og bør gjøre. Frekvenser for svar på spørsmålene “Hva gjør elevrådet på din skole? Hvor ofte driver elevrådet med...” og “Syns du at elevrådet bør bruke mer tid og ressurser, mindre tid og ressurser eller like mye tid og ressurser som i dag på...”

er rettighetsarbeid, informasjonsarbeid og Operasjon Dagsverk (eller andre solidaritetsaksjoner).

Nederst på lista finner vi aksjoner og demonstrasjoner, som nesten ingen respondenter oppgir at elevrådet ofte driver med, kantinesaker, innholdet i opplæringa, skolens budsjett og politiske saker. Disse resultatene understøtter derfor de kvalitative funnene til [Børhaug \(2006\)](#). Elevrådene bedriver viktige oppgaver for skolemiljøet og elevene, men det betyr ikke at de driver med demokrati og demokratisk påvirkningsarbeid. Han oppsummerer:

The analysis shows that at these five schools the student councils are active and do much valuable work, not least for their fellow students. [...] However, the student councils do not adhere to democratic standards. Thus, even if they are valuable in many ways they can hardly be labelled examples of democracy even if that is their *raison d'être*.

Tallene fra spørsmål 14 – “bør gjøre”-kolonnen – viser at respondentene ønsker å gjøre mer på de fleste feltene. Det er således mest interessant å se på avvikene: feltene hvor mange mener elevrådet gjør nok eller for mye. Det er ikke mange slike områder som stikker seg ut, men det kan være verd å trekke

	Uviktig	Litt viktig	Viktig	Svært viktig
Innholdet i opplæringen	0.03	0.17	0.32	0.42
Solidaritetsaksjoner	0.03	0.14	0.39	0.36
Fritidsaktiviteter, sos. akt.	0.05	0.20	0.35	0.33
Praktisk hjelp på skolen	0.10	0.27	0.37	0.19
Elevalg, ungdomsråd ol.	0.07	0.27	0.42	0.17

Tabell 4.2: “Under er det nevnt noen ulike typer oppgaver som mange elevråd arbeider med. Hvilke av disse synes du er viktige og ikke viktige at elevrådet arbeider med?” Noen av alternativene er forkortet. Sortert etter “svært viktig”. Andeler

Møte	Gj.snitt	Median	Andel
Elevråd	11.68	7	90
Elevrådsstyret	2.79	0	29
Allmøte	1.15	0	42
Driftsstyremøter	0.56	10	
Skolemiljøutvalg	0.28	0	11

Tabell 4.3: Møter. Gjennomsnittlig antall, median og antall respondenter som har deltatt på minst ett slikt møte.

frem møter og Elevorganisasjonen som de to områdene færrest respondenter ønsker å bruke mer tid på.

Størst oppslutning om å øke ressursbruken får arbeid med det psykososiale læringsmiljøet og rettigheter.

Undersøkelsens spørsmål 15 ber elevrådene om å rangere de fem kategoriene av arbeid på skalaen svært viktig–viktig–litt viktig–uviktig. Her fremkommer det at kategorien “innholdet i opplæringen” får størst oppslutning. Dette stemmer dårlig overens med opplysningene i 4.1, der “innholdet i opplæringa” og “skolens budsjett” er blant de aller sjeldnest forekommende arbeidsoppgavene. Dette funnet tyder på at elevrådene ønsker større innflytelse en de har. Sammenholder vi tabellene 4.1 og 4.2, tyder dette på at elevrådene har kapasitet til å engasjere seg sterkere i de faglige sidene ved skolen, men at de mangler noe annet: arenaer, kompetanse eller adgang til å gjøre det kan være mulige kandidater. Alle disse er tett knyttet sammen med skoleledelsens tilrettelegging, slik Bungum og Buland (2009) påpeker.

Tabell 4.3 viser hvor mange møter en elevrådsrepresentant i gjennomsnitt hadde vært på i løpet av året, medianen og hvor stor andel som har deltatt på minst ett slikt møte i løpet av året. Som forventet er det relativt hyppige elevrådsmøter, med tolv møter som gjennomsnitt. Tallene skjuler imidlertid

mange repliserte data på tvers av skoler. For å analysere dette tar vi bort vara-representantene og enkelte urealistiske svar.

På skolenivå viser det seg at antallet elevrådsmøter spriker fra en median på fire (aritmetisk gjennomsnitt 3.4) til en median på 21 (aritmetisk gj.snitt 24.85). På tre av skolene har videre ingen av respondentene møtt i Skolemiljøutvalget i løpet av året. Data for styremøter er vanskelig å bruke på skolenivå, fordi styrerepresentantene er skilt ut med egen kode på bare tre skoler.

4.1 Forbedringspotensiale

I spørsmål 19 blir respondentene utfordret på hva elevrådet kunne gjort bedre enn i dag. Svarene spriker i flere retninger. Det som går mest igjen er synliggjøring av elevrådets arbeid på skolen. De vanligste responsene oppsummeres av denne respondentens svar:

Mer orden og mer synlighet. Jevnere arbeidsfordeling og større idémangfold (åpenhet for flere miljøer på skolen). Mer glorifisering av de tillitsvalgte og deres arbeid.

Flere nevner “avbyråkratisering” som et viktig virkemiddel. En formodentlig frustrert representant skriver:

Slutte å leke at de er styremedlemmer av Orkla-konsernet ved å holde en haug av møter, skrive referater og alt styret med det på papiret” og heller fokusere på små enkle oppgaver i skolen som de kan prøve å gjøre noe med!

Flere av respondentene sier imidlertid at de ønsker seg et mer *seriøst* og hardtarbeidende elevråd. Typisk for disse er respondenten som sier at elevrådet bør “være mer engasjerte og ta elevrådet på alvor. Det blir holdt for få møter og møtene er sjeldent nyttefulle.”

Mange av respondentene ønsker seg også et elevråd og elevrådsstyre som er mer i konflikt med skoleledelsen. En krever at elevrådet “Stille klarere krav som ville presset skoleledelsen til å ta det på alvor.”. En annen vil:

Tørre å protestere mot ledelsens avgjørelser, samt diskutere saker som skal opp til diskusjon i ledelsen FØR det kommer opp til diskusjon i ledelsen. Det er ikke noe poeng å ha et elevråd som bare informerer elevene om hva som har skjedd siden sist.

KAPITTEL 5

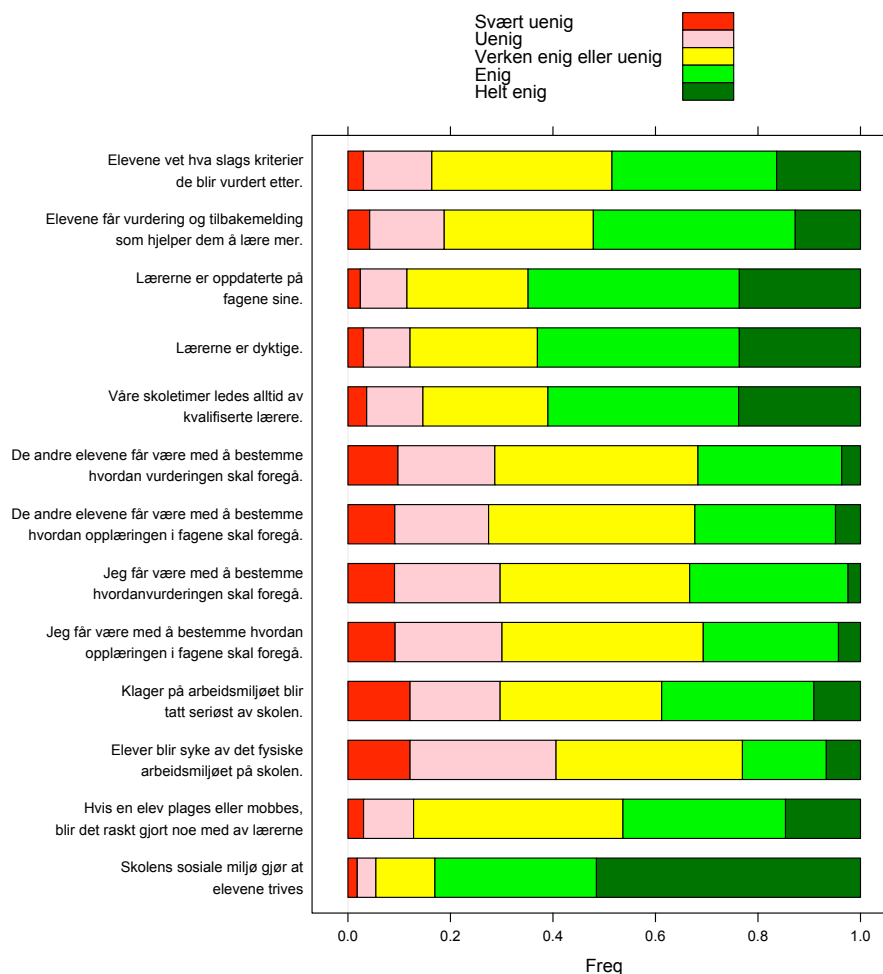
HVA MENER DE ELEVRÅDSTILLITSVALGTE OM SKOLEN?

	Arb.miljø		Medv.		Lærerkv.		Vurd.	
	Skår	Nr	Skår	Nr	Skår	Nr	Skår	Nr
Oslo handelsgym.	3.59	1	3.21	2	4.16	3	3.82	1
Foss	3.57	2	2.96	4	3.72	4	3.28	7
Ulsrud	3.49	3	2.80	7	3.62	5	3.67	2
Oslo katedralskole	3.28	4	3.22	1	4.18	2	3.46	4
Hellerud	3.25	5	2.88	6	3.58	6	3.44	5
Oslo By Steinerskole	3.15	6	2.33	8	4.38	1	3.35	6
Hartvig Nissen	3.03	7	3.18	3	3.30	7	3.54	3
Lambertseter	2.81	8	2.90	5	3.27	8	3.17	8

Tabell 5.1: Gjennomsnitt av holdningsindeks per skole. Sortert etter ranking i kategorien "Arbeidsmiljø". NB: For Sogn, Sofienberg og Heltberg består utvalget av 6 eller færre respondenter. Disse skolene er derfor tatt ut av tabellen.

Elevrådsundersøkelsen ba de tillitsvalgte ta stilling til en rekke spørsmål om skolen. Svarfrekvensene totalt er gitt i figur 5.1 og tabell 5.2. Tallene viser at de tillitsvalgte samlet sett er fornøyd med mye i skolen. Spørsmålene deler seg logisk inn i fire kategorier: Arbeidsmiljø (spørsmål 1–4), medvirkning (spørsmål 5–8), lærerkvalitet (spørsmål 9–11) og vurdering (spørsmål 12 og 13). Disse vil bli behandlet i hver sin avdeling under.

Vi konstruerer indekser for hver gruppe av spørsmål ved å gjøre besvarelse om til tallene 1–5, og deretter beregne gjennomsnitt per respondent og til sist gjennomsnittet per skole. Disse indekstallene per skole vises i tabell 5.1. Tidligere erfaring med denne typen spørsmål viser at det er svært farlig å tol-

Figur 5.1: Elevrådstillitsvalgtes meninger om skolen

ke resultatene som uttrykk for faktiske kvalitetsforskjeller på skolene. Elevråd som har høy grad av bevissthet og skoloring på kan tenkes å også være mer kritiske til sin egen skolehverdag. Paradoksalt nok kan derfor en lav skår skyldes et engasjert og dyktig elevråd. Det er også slik at elevrådstillitsvalgte til en viss grad er selvselektert til verv, og det kan være på grunn av at de er ekstra misfornøyde at de stiller til valg.

Rangeringen viser en interessant sammenheng mellom indeksen for arbeidsmiljø og indeksen for vurdering. Med to unntak (av åtte) følger rangeringen den samme rekkefølgen mellom skolene.

5.1 Arbeidsmiljø

På spørsmålet om det fysiske arbeidsmiljøet svarer 23 % av respondentene (enig eller svært enig) i at elevene blir syke av det fysiske arbeidsmiljøet. Formuleringen “syke av” er valgt fordi den på den måler arbeidsmiljøet opp mot en operasjonalisering av opplæringslovas § 9a-1: “Alle elever i grunnskolar og vidaregåande skolar har rett til eit godt fysisk og psykososialt miljø som fremjar helse, trivsel og læring.” Utdanningsdirektoratets elevundersøkelse spør elevene om de “er fornøyd med” ulike elementer av det fysiske arbeidsmiljøet, men dette gir ikke svar på hvorvidt elevene mener det faktisk foreligger et brudd med kravene. Slik spørsmålet i elevrådsundersøkelsen er formulert, gir dette et mye tydeligere grunnlag for å konkludere med at 23 % av de elevrådsvalgte mener at det fysiske arbeidsmiljøet er i strid med loven. 30 % er uenige i at skolen tar klager på arbeidsmiljøet seriøst.

Ikke overraskende varierer graden av misnøye med arbeidsmiljøet fra skole til skole. Mens ingen mener at elevene blir syke på de tre skolene som kommer best ut¹, mener 44 % at skolen har slike problemer på den verste skolen.

13 % svarer at de mener lærerne ikke griper inn hvis en elev plages eller mobbes. 47 % svarer at lærerne griper inn. De resterende 41 % er verken enige eller uenige, noe som kan indikere at de enten ikke har opplevd problemstillingen eller at de har observert varierende grad av inngripen. Opplæringslovas § 9a-3 pålegger alle de ansatte ved skolen å gripe inn.

Det første spørsmålet i denne gruppen er dessverre lite informativt, da det er mulig å tolke på minst to måter. Utsagnet er “skolens sosiale miljø gjør at elevene trives”, og dette kan tolkes både som et partikulært utsagn om elevens skole (bidrar miljøet på min skole til at elevene trives?) eller som et generelt utsagn om sosiale miljøer (er det vanligvis slik at sosiale miljøer bidrar til trivsel?).

Indeksen for arbeidsmiljø er i tillegg nokså svak, i betydningen at det ikke er veldig klart samsvar mellom svarene på hvert spørsmål i indeksen (Cronbach's $\alpha = 0.38$). Selve indekstallet må derfor tolkes med stor forsiktighet.

5.2 Medvirkning

Elevenes rett til medvirkning i opplæring og vurdering er hjemlet en rekke steder i lov, forskrift og læreplanverk.

Det er to spørsmål i denne gruppen som gjentas for to forskjellige subjekter: respondenten selv og “de andre elevene”. Årsaken til at dette designet var valgt, var å forsøke å kontrollere for at tillitsvalgte har en annen tilgang til

¹Dog skal det nevnes at antallet respondenter på disse skolene er svært lavt. De tre verste skolene er alle blant de fire som har flest respondenter i undersøkelsen: Oslo katedralskole, Hartvig Nissen og Lambertseter vgs.

medvirkning gjennom ulike kanaler for medvirkning på klassenivå. Det kunne derfor fremmes en hypotese om at elevtillitsvalgte ville oppleve større grad av medvirkning enn andre elever. Undersøkelsen gir ingen støtte til denne hypotesen, da resultatene er veldig like mellom grupperingene.

Undersøkelsen viser jevnt over kritikk av medvirkningen. Rundt 30 % av elevene mener at de ikke (uenig eller svært uenig) får bestemme over opplæringen og vurderinger. I en slik gradert skala kan ikke svaret tolkes som absolutt enighet eller uenighet med utsagnet, slik at en riktig tolkning vil være at 30 % av respondentene er misfornøyde med graden av medvirkning i opplæring og vurdering, rundt 40 % er middels fornøyde og litt over 30 % er fornøyde.

Indekstallet for medvirkning avslører store variasjoner mellom skolene. Oslo katedralskole skårer 3.22 på medvirkning, noe som vil si at det gjennomsnittlige svaret er noe nærmere “verken enig eller uenig” enn “enig”. Det svakest resultatet for Oslo By Steinerskole, som oppnår gjennomsnittssvar 2.33, altså nærmere “uenig” enn “verken enig eller uenig”. Som tidligere nevnt kan dette gjenspeile reelle ulikheter mellom skolene eller bare ulikhet i forventningene til graden av medvirkning.

Gjennomsnittet for alle respondentene ligger på 2.97, altså like under “verken enig eller uenig”. Indeksen er meget reliabel, med en Cronbach's α på 0.92.

Tallene i undersøkelsen stemmer godt overens med Elevundersøkelsen (Danielsen et al., 2009), der elevene rapporterer lignende resultater knyttet til frekvensen av medvirkning i opplæringa.

5.3 Lærerkvalitet

De tre utsagnene om lærerkvalitet dekker tre ulike perspektiver på lærerkompetanse: hvorvidt timene alltid ledes av kvalifisert personale (spm. 9), hvorvidt lærerne er dyktige (spm. 10) og hvorvidt de er faglig oppdaterte (spm. 11). Indeksen for disse spørsmålene er svært reliabel, med en Cronbach's α på 0.88.

Rundt 60 % av de tillitsvalgte erklærer seg enig eller helt enig i at timene *alltid* ledes av kvalifiserte lærere, herunder er 24 % helt enige. Dette gir ikke noe svar på hvorvidt dette skyldes at det av og til manglere lærere, eller om det skyldes at lærerne ikke er kvalifiserte.

63 % er enige eller helt enige i at lærerne er dyktige. 12 % er helt uenig eller uenig i dette, mens resten er “verken enig eller uenig”. Denne mellomposisjonen er (som vanlig) ikke uproblematisk å tolke, men det er nærliggende å tenke seg at dette svaret skal bety at noen av lærerne er dyktige, mens andre ikke er fullt så dyktige.

På tilsvarende måte fordeler enig-verken/eller-uenig-andelene på spørsmålet om faglig oppdaterthet seg som 65-24-11.

5.4 Vurdering

To utsagn dreier seg om vurdering. Begge disse formuleringene knytter seg an til gjeldende regelverk. Elevene har rett til vurdering og tilbakemelding som hjelper dem til å lære mer (spm. 12) og rett til å bli gjort oppmerksom på hvilke kriterier de vurderes etter (spm. 13). Indeksen faller inn under normale krav til indeksreliabilitet, med en Cronbach's α på 0.77.

Utsagnene kan oppfattes som noe problematiske å svare på, i og med at de ikke er kvantifiserte eller knytter seg an til frekvens. Trolig vil det finnes elever som får både god og dårlig vurdering på alle skoler, og det vil også finnes elever som vet om og ikke vet om kriteriene de blir vurdert etter. Denne usikkerheten kan trolig forklare at hhv. 29 % og 35 % er verken enig eller uenig i utsagnet. De to spørsmålene viser også liten variasjon på tvers av skoler.

Totalt er det rundt 50 % av respondentene som sier seg enig eller uenig i utsagnene. I likhet med utsagnene på de andre områdene dreier disse utsagnene seg om rettigheter elevene har i hht. gjeldende regelverk. Det er derfor problematisk at denne prosentsetningen er såpass lav. Mer detaljerte spørsmål om det samme området i Elevundersøkelsen (Danielsen et al., 2009) viser det samme bildet.

5.5 Tilrettelegging for elevmedvirkning

Spørsmålene 17 og 18 er hentet fra Elevundersøkelsen: "17. Oppmuntrer lærerne til at elevene kan delta i elevrådsarbeid og annet arbeid som tillitsvalgt?" og "18. Hører skolen på elevenes forslag?". De er oppsummert i tabell 5.3. Som det fremgår av tabellen, rapporterer 43 % av de spurte elevtillitsvalgte at lærerne "ikke i det hele tatt" eller "i liten grad" oppmuntrer til arbeid som elevtillitsvalgt. I det samme spørsmålet i Elevundersøkelsen (fra skoleåret 2007/2008) svarer 39 % av Vg1-elevne i Oslo på samme måte som disse. 36 % av Vg1-elevne oppfattet at lærerne *ofte* eller *svært ofte* oppmuntret til arbeid som elevtillitsvalgte, men denne virkelighetsbeskrivelsen deles ikke av de elevtillitsvalgte selv: her rapporterer bare 17 % om slik oppmuntring.

På spørsmål 18, angående om skolen hører på elevenes forslag, svarer de tillitsvalgte i 25 % av tilfellene at skolen *aldri* eller *sjelden* gjør det. I elevundersøkelsen er det 43 % som mener det samme. Dette tyder på at de tillitsvalgte har mer positive erfaringer med å nå frem enn elevene generelt. Det er imidlertid problematisk å generalisere dette funnet til at elevrådstillitsvalgte opplever større gjennomslag for sine synspunkter. Det kan være en selvseleksjonseffekt i sving, der de som blir elevtillitsvalgte er nettopp de som har sjans til å få gjennom sine egne forslag.

		Svært uenig	Uenig	Verken enig eller uenig	Enig	Helt enig
1	Skolens sosiale miljø gjør at elevene trives	0.02	0.04	0.12	0.32	0.52
2	Hvis en elev plages eller mobbes, blir det raskt gjort noe med av lærerne	0.03	0.10	0.41	0.32	0.15
3	Elever blir syke av det fysiske arbeidsmiljøet på skolen.	0.12	0.28	0.36	0.16	0.07
4	Klager på arbeidsmiljøet blir tatt seriøst av skolen.	0.12	0.18	0.32	0.30	0.09
5	Jeg får være med å bestemme hvordan opplæringen i fagene skal foregå.	0.09	0.21	0.39	0.26	0.04
6	Jeg får være med å bestemme hvordan vurderingen skal foregå.	0.09	0.21	0.37	0.31	0.02
7	De andre elevene får være med å bestemme hvordan opplæringen i fagene skal foregå.	0.09	0.18	0.40	0.27	0.05
8	De andre elevene får være med å bestemme hvordan vurderingen skal foregå.	0.10	0.19	0.40	0.28	0.04
9	Våre skoletimer ledes alltid av kvalifiserte lærere.	0.04	0.11	0.24	0.37	0.24
10	Lærerne er dyktige.	0.03	0.09	0.25	0.39	0.24
11	Lærerne er oppdaterte på fagene sine.	0.02	0.09	0.24	0.41	0.24
12	Elevene får vurdering og tilbakemelding som hjelper dem å lære mer.	0.04	0.15	0.29	0.39	0.13
13	Elevene vet hva slags kriterier de blir vurdert etter.	0.03	0.13	0.35	0.32	0.16

Tabell 5.2: Meninger om ulike forhold ved skolen. Andeler

	Ikke Aldri	Liten grad Sjelden	Noen grad Av og til	Stor grad Ofte	Svært stor grad Svært ofte
Oppmuntrer ER-arb.	0.15	0.28	0.39	0.12	0.05
Hører på elevene	0.04	0.21	0.41	0.27	0.07

Tabell 5.3: Elevmedvirkning

KAPITTEL 6

OPPSUMMERING OG KONKLUSJON

Elevrådsundersøkelsen har, grunnet relativ liten oppslutning, ikke kunnet besvare forskningsspørsmålene som ble stilt i bakgrunnsnotatet på en tilfredsstillende måte. Likevel er det flere av resultatene fra undersøkelsen som antyder sannsynlige sammenhenger og peker på muligheter for videre undersøkelser.

6.1 Sosial bakgrunn

Det første forskningsspørsmålet var “hvilken sosial bakgrunn har tillitsvalgte i elevråd?”. Respondentene i elevrådsundersøkelsen har omtrent tilsvarende innvandringsbakgrunn som befolkningen av elever, i motsetning til andre frivillige organisasjoner.

Elevrådsundersøkelsen antyder også at elevene som blir valgt til elevrådet i større grad enn andre har foreldre med høyere utdanning.

Undersøkelsen viser at elever på yrkesfaglige utdanningsprogrammer sannsynligvis er underrepresentert i elevrådsarbeid. Det er også færre gutter enn jenter som bidrar i arbeidet.

Oppsummert ser det altså ut til at elevtillitsvalgte i Oslo etnisk sett er like ulike som befolkningen i Oslo, men at de oftere enn ellers er jenter på studieforberedende med foreldre med høyere utdanning.

6.2 Hvordan arbeider elevrådet, og med hva?

Elevrådsundersøkelsen viser at elevrådet arbeider med et forholdsvis stort spektrum av saker, men at de tillitsvalgte oppfatter sakene de arbeider minst med (innholdet i opplæringen – skolens kjernevirksomhet) som det viktigste.

De øvrige arbeidsområdene er preget av mer praktiske oppgaver uten betydelig innflytelse. Elevrådsundersøkelsen understøtter derfor funnene i både **Bungum og Buland (2009)** og **Børhaug (2006)**. Den vanskelige overgangen ser ut til å være å kunne gå fra et elevråd som har stor aktivitet til å være et elevråd med innflytelse.

6.3 Kritiske suksessfaktorer

Hva er det som holder igjen elevrådet? Elevrådsundersøkelsen gir ikke noe godt svar på dette, og det er grunn til å stille spørsmål ved om det er mulig å spørre elevtillitsvalgte om dette. Hvis de visste det, ville de kanskje også gjort noe med det?

Likefullt ser det ut til å være noen svar som antyder områder der elevråd kan oppnå utvikling:

- Elevrådene i undersøkelsen har samtlige noen få hardtarbeidende representanter og svært mange som gjør ganske lite. Dette tyder på at elevrådene i for liten grad evner å engasjere alle representantene og utnytte deres “arbeidskraft”.
- Enkelte av elevrådene har svært høy formell aktivitet i form av mange møter, mens enkelte andre elevråd har svært lav møtefrekvens. Basert på de utfyllende svarene om forbedringspotensialer kan det være rimelig å anbefale en gyllen middelvei, der elevrådet verken har for få eller for mange møter. Møtene er et viktig middel for å gjøre arbeidsoppgavene elevrådet har, men er ikke i seg selv noe mål.
- Skoleledelsen har ansvar for opplæring av elevrådet og for å slippe elevrådet til i beslutninger som angår elevene. Både besvarelsene på hva de tillitsvalgte ønsket å arbeide med (tabell 4.2) og de utfyllende svarene på forbedringspotensialer (avsnitt 4.1) peker på at de tillitsvalgte ønsker seg viktigere oppgaver. Skoleledelsens arbeid er derfor avgjørende for at elevrådene skal kunne fungere.

6.4 Meninger om skolen

Elevrådsundersøkelsen viser at elevrådsrepresentantene jevnt over er nokså kritiske til skolemiljøet, vurderingspraksisen og medvirkningen, mens lærernes kvalitet får bedre tilbakemeldinger.

Som nevnt i undersøkelsen er det nødvendig å tolke svarene på dette området med noe forsiktighet i direkte sammenligning mellom skolene, da et engasjert og bevisst elevråd normalt vil være mer kritiske til det som foregår på skolen selv om situasjonen objektivt er bedre, i det minste i begynnelsen av prosessen.

Samlet sett tyder besvarelsene om motivasjon for å bli med i elevrådet og de tillitsvalgtes meninger om skolen på at de tillitsvalgte har mange ønsker om forbedring av skolens virksomhet.

6.5 Konklusjon

Elevrådsundersøkelsen tegner et bilde av osloskolenes elevtillitsvalgte som svært engasjerte, motiverte og skoleinteresserte mennesker. De har lyst til å påvirke, og de har klare meninger om hva som bør bli bedre. Samtidig rapporterer mange av dem at elevrådet ikke fungerer optimalt for å få til dette. De ønsker seg mer handling, og de ønsker seg mer innflytelse over selve kjernevirksomheten på skolen.

Elevrådsundersøkelsen støtter derfor grovt sett opp under det bildet som finnes i den foreløpig ganske oversiktlige litteraturen på norske elevråd: Det fungerer ikke som et reelt demokratisk påvirkningsorgan, og dette går i neste omgang ut over elevenes motivasjon for å delta i det hele tatt. Det er også en fare for at et fåtall av de tillitsvalgte gjør det aller meste, slik at mulighetene for reell deltakelse for den enkelte tillitsvalgte blir forminsket.

Hvis elevråd skal ha en funksjon som støtte for opplæringen i demokrati og verdier (*citizenship*), må de få innflytelse og ansvar "fullt og helt, ikke stykkevis og delt". Videre studier av elevråd vil forhåpentligvis bidra til å klargjøre hvilke grep som er nødvendige for å oppnå dette.

BIBLIOGRAFI

- Bungum, B. og T. Buland (2009). Tid for elevmedvirkning? en undersøkelse av elevrådsarbeid i ungdomskoler og videregående skoler. Rapport A12927, SINTEF Teknologi og samfunn, Trondheim.
- Børhaug, K. (2005). Voter education. the Political Education of Norwegian Lower Secondary Schools. *Utbildning och demokrati* 14(3), 51–73.
- Børhaug, K. (2006). Mission Impossible? School Level Student Democracy. *Citizenship, Social and Economics Education* 7(1), 26–41.
- Børhaug, K. (2007). *Oppseding til demokrati: ein studie av politisk oppseding i norsk skule*. Ph. D. thesis, Universitetet i Bergen, Det psykologiske fakultet.
- Børhaug, K. (2008). Educating voters: political education in Norwegian upper-secondary schools. *Journal of Curriculum Studies* 40(5), 579–600.
- Danielsen, I.-J., E. M. Skaalvik, P. E. Garmannslund, og T. E. Viblemo (2009). Elevene svarer! analyse av elevundersøkelsen 2009. Teknisk rapport, Oxford Research.
- Friberg, J. H. og H. Gautun (2007). *Inkludering av etniske minoriteter i frivillige organisasjoner og fotballag for barn og ungdom i Oslo*. Nummer 2007:16 i Fafo-rapport. Oslo: FAFO.
- Gravaas, B. C., T. Hægeland, L. J. Kirkebøen, og K. Steffensen (2008). Skoleresultater 2007. En kartlegging av karakterer fra grunnskoler og videregående skoler i Norge. Notat 2008/24, Statistisk Sentralbyrå, Oslo.
- Mikkelsen, R., D. Fjeldstad, og H. Ellingsen (2002). *Demokratisk beredskap og engasjement hos elever i videregående skole i Norge og 13 andre land: Civic Education Study Norge 2002*. Nummer 4/2002 i Acta didactica. Oslo: Institutt for lærerutdanning og skoleutvikling, Universitetet i Oslo.
- R Development Core Team (2009). *R: A Language and Environment for Statistical Computing*. Vienna, Austria: R Foundation for Statistical Computing. ISBN 3-900051-07-0.

Statistisk sentralbyrå (2008). Emne 04 utdanning, Tabell 05958 Elever og lær-
linger med innvandrerbakgrunn, etter kjønn (f). Statistikkbanken. Akse-
sert oktober 2009.

TILLEGG A

SPØRRESKJEMA

Elevrådsundersøkelsen

1. Elevrådsundersøkelsen 2009

Takk for at du tar deg tid til å svare på Elevrådsundersøkelsen 2009!

Vi ber deg om å svare selv og uten at andre ser hva du svarer.

Besvarelsen din er anonym. Du vil ikke kunne identifiseres ut fra tallene som presenteres fra rapporten.

Svarene dine vil bli brukt til en felles rapport om bakgrunnen, arbeidsinnsatsen og meningene til elevrådsfullmaktene i Oslo. I tillegg vil det lages en rapport om din skole, som kan bidra til å gjøre elevrådet enda bedre neste skoleår.

Undersøkelsen består av spørsmål og påstander.

Med vennlig hilsen

Elev- og lærlingombudet i Oslo
Sigve Indregard

2. Informasjon om deg

I denne delen av spørreundersøkelsen vil vi vite informasjon om deg. Dette gjør vi for å få et bedre innblikk i hvilken bakgrunn elevrådstillitsvalgte har.

1. Kjønn: Er du

Jente

Gutt

* 2. Hva er ditt fødselsår? Eksempel: 1990.

* 3. Utdanningsprogram: Hvilket utdanningsprogram går du på?

Bygg- og anleggsteknikk

Medier og kommunikasjon

Service og samferdsel

Design og håndverk

Musikk, dans, drama

Studiespesialisering (ikke påbygning)

Elektrofag

Naturbruk

Teknikk og industriell produksjon

Helse- og sosialfag

Påbygning

Idrettsfag

Restaurant- og matfag

Annet (vennligst spesifiser)

* 4. Hvilket nivå/trinn av videregående opplæring går du?

Vg1

Vg2

Vg3 (også påbygning)

5. Har du deltidsjobb ved siden av skolen?

Ja

Nei

3. Mer informasjon om deg

På denne siden spør vi om deg og din husstand/familie. Dette gjør vi for å få et innblikk i bakgrunnen til elevrådsrepresentantene. Vi minner om at alle innsamlede data blir behandlet anonymt og konfidensielt.

* 6. Hvor er du født?

- I Norge
- I et annet land

* 7. Hvor er dine foreldre født? Hvis du er adoptert, svarer du for adoptivforeldrene.

- Begge i Norge
- En i Norge, en i et annet land
- Begge i et annet land
- Vet ikke/ønsker ikke å svare

8. Hva er den høyeste utdannelsen dine foreldre har fullført?

	Ingen utdanning	Grunnskole eller lignende	Videregående skole eller lignende	Høgskole eller universitet	Vet ikke
Mor	☐	☐	☐	☐	☐
Far	☐	☐	☐	☐	☐

4. Oppgaver i elevrådet

På denne siden vil vi stille noen spørsmål om hvilke oppgaver og saker du jobber med i elevrådet.

9. Hvilke oppgaver og plikter har du på grunn av ditt verv som tillitsvalgt eller varatillitsvalgte?

Du kan oppgi mer enn ett svar. Det holder at du har denne oppgaven en gang i blant.

- Møte på elevrådsmøter
- Skrive referat fra elevrådsmøter
- Lage sakspapirer til elevrådsmøter
- Lede møter i klassen
- Megle (løse konflikter) mellom elever
- Megle (løse konflikter) mellom elever og ansatte
- Lage planer for undervisningen sammen med lærer
- Arbeid med skolens instruksjer for vurdering av elever
- Ansvar i forbindelse med solidaritetsaksjon (Operasjon Dagsverk, innsamlingsaksjon e.l.)
- Holde orden, rydde eller vaske
- Møte i ungdomsråd
- Møte på møter i Elevorganisasjonen
- Møte i driftsstyret eller skoleutvalget
- Møte i arbeidsmiljøutvalget
- Møte i skolemiljøutvalget

Annet? Spesifiser flere oppgaver under

* 10. Hvor mye tid bruker du på disse oppgavene i løpet av en vanlig uke?

- Ingenting 30 min. - 1 time 1-3 timer 4-8 timer Mer enn 8 timer Vet ikke

Kommentar

*** 11. Hvor mange møter av de forskjellige typene nevnt under har du vært på i dette skoleåret?**

Elevrådsmøte	____
Elevrådsstyremøte	____
Allmøte	____
Driftsstyremøte	____
Møte i skolemiljøutvalget	____

5. Påstander om elevrådet

Hensikten med disse spørsmålene er å undersøke hva de tillitsvalgte mener om elevrådsarbeidet.

12. Under presenteres en rekke påstander. Vennligst kryss av for om du er enig i påstandene.

	Helt uenig	Uenig	Verken enig eller uenig	Enig	Helt enig
Lærerne på skolen oppfordrer meg til å drive med elevrådsarbeid.	☐	☐	☐	☐	☐
Det er bortkastet tid å gå på elevrådsmøtene.	☐	☐	☐	☐	☐
Elevrådet har innflytelse på innholdet i opplæringen (det som skjer i skoletimene).	☐	☐	☐	☐	☐
Elevrådet har innflytelse på skolens budsjett.	☐	☐	☐	☐	☐
Elevrådet bør først og fremst drive med sosiale tiltak for elevene.	☐	☐	☐	☐	☐
Jeg får bedre karakterer på grunn av elevrådsarbeidet.	☐	☐	☐	☐	☐
Jeg har ofte problemer på grunn av fravær som følger av elevrådsarbeidet.	☐	☐	☐	☐	☐
Elevrådet er godt kjent blant elevene.	☐	☐	☐	☐	☐
Gjennom elevrådet har jeg lært mye nyttig.	☐	☐	☐	☐	☐
Elevrådet gjør mye viktig.	☐	☐	☐	☐	☐

Elevrådsundersøkelsen

* 13. Hva gjør elevrådet på din skole? Hvor ofte driver elevrådet med...

	Ofte	Av og til	Aldri
det fysiske arbeidsmiljøet (skolens bygninger)?	☐	☐	☐
Operasjon Dagsverk eller en annen solidaritetsaksjon?	☐	☐	☐
skoleball og revy?	☐	☐	☐
Elevorganisasjonen?	☐	☐	☐
arbeid med innholdet i opplæringa?	☐	☐	☐
vurdering på skolen?	☐	☐	☐
politiske saker?	☐	☐	☐
det psykososiale skolemiljøet (trivsel og sosialt miljø)?	☐	☐	☐
informasjonsarbeid?	☐	☐	☐
arbeid med elevenes rettigheter?	☐	☐	☐
møter?	☐	☐	☐
kantinesaker?	☐	☐	☐
aksjoner og demonstrasjoner?	☐	☐	☐
arbeid med skolens budsjett?	☐	☐	☐

Andre ting

* 14. Syns du at elevrådet bør bruke mer tid og ressurser, mindre tid og ressurser eller like mye tid og ressurser som i dag på...

	Mer	Like mye	Mindre	Vet ikke
Operasjon Dagsverk eller en annen solidaritetsaksjon?	☐	☐	☐	☐
Elevorganisasjonen?	☐	☐	☐	☐
arbeid med innholdet i opplæringa?	☐	☐	☐	☐
informasjonsarbeid?	☐	☐	☐	☐
politiske saker?	☐	☐	☐	☐
det fysiske arbeidsmiljøet (skolens bygninger)?	☐	☐	☐	☐
arbeid med elevenes rettigheter?	☐	☐	☐	☐
kantinesaker?	☐	☐	☐	☐
arbeid med skolens budsjett?	☐	☐	☐	☐
det psykososiale skolemiljøet (trivsel og sosialt miljø)?	☐	☐	☐	☐
skoleball og revy?	☐	☐	☐	☐
vurdering på skolen?	☐	☐	☐	☐
aksjoner og demonstrasjoner?	☐	☐	☐	☐
møter?	☐	☐	☐	☐

*** 15. Under er det nevnt noen ulike typer oppgaver som mange elevråd arbeider med. Hvilke av disse syns du er viktige og ikke viktige at elevrådet arbeider med?**

	Svært viktig	Viktig	Litt viktig	Uviktig	Vet ikke
Arbeid med innholdet i opplæringen (fag, vurdering, læringsmetoder)	☐	☐	☐	☐	☐
Fritidsaktiviteter, sosiale aktiviteter	☐	☐	☐	☐	☐
Praktisk hjelp på skolen (rydde, passe på at elevene oppfører seg osv.)	☐	☐	☐	☐	☐
Arbeid med Elevorganisasjonen, ungdomsråd ol. utenfor skolen	☐	☐	☐	☐	☐
Solidaritetsaksjoner (Operasjon Dagsverk ol.)	☐	☐	☐	☐	☐

6. Skolen

I denne delen ber vi deg ta stilling til ulike påstander om skolen.

16. Ta stilling til de følgende påstandene om skolen du går på. Du skal svare ut fra hvordan du oppfatter skolen.

	Helt enig	Enig	Verken enig eller uenig	Uenig	Svært uenig
Skolens sosiale miljø gjør at elevene trives.	☐	☐	☐	☐	☐
Hvis en elev plages eller mobbes, blir det raskt gjort noe med av lærerne.	☐	☐	☐	☐	☐
Elever blir syke av det fysiske arbeidsmiljøet på skolen.	☐	☐	☐	☐	☐
Klager på arbeidsmiljøet blir tatt seriøst av skolen.	☐	☐	☐	☐	☐
Jeg får være med å bestemme hvordan opplæringen i fagene skal foregå.	☐	☐	☐	☐	☐
Jeg får være med å bestemme hvordan vurderingen skal foregå.	☐	☐	☐	☐	☐
De andre elevene får være med å bestemme hvordan opplæringen i fagene skal foregå.	☐	☐	☐	☐	☐
De andre elevene får være med å bestemme hvordan vurderingen skal foregå.	☐	☐	☐	☐	☐
Våre skoletimer ledes alltid av kvalifiserte lærere.	☐	☐	☐	☐	☐
Lærerne er dyktige.	☐	☐	☐	☐	☐
Lærerne er oppdaterte på fagene sine.	☐	☐	☐	☐	☐
Elevene får vurdering og tilbakemelding som hjelper dem å lære mer.	☐	☐	☐	☐	☐
Elevene vet hva slags kriterier de blir vurdert etter (hva en femmer krever, for eksempel).	☐	☐	☐	☐	☐

* 17. Oppmuntrer lærerne til at elevene kan delta i elevrådsarbeid og annet arbeid som tillitsvalgt?

I svært stor grad I stor grad I noen grad I liten grad Ikke i det hele tatt

* 18. Hører skolen på elevenes forslag?

Svært ofte eller alltid Ofte Av og til Sjelden Aldri

7. Avsluttende kommentarer

19. Hva mener du elevrådet kunne gjort bedre enn i dag?

* 20. Hvilke av disse grunnene for å bli med i elevrådet passer på deg?

- Jeg ble valgt mot min vilje
- De andre i klassen ønsket sterkt at jeg skulle representere dem
- Det gjør det lettere å få jobb
- Jeg er engasjert i skolepolitikk
- Jeg liker å gjøre praktisk arbeid
- Jeg lærer mye
- En venn eller venninne dro meg med
- Annet (vennligst spesifiser)

TILLEGG B

BREV TIL SKOLENE

Oslo kommune

Elev- og lærlingombudet

Offentlige videregående skoler i Oslo
og
private videregående skoler i Oslo med statstilskudd (utenom skoler godkjent etter Oppl. kap. 6a)
ved rektor og elevrådet

Dato: 13. februar 2009

Deres ref:

Vår ref:
2009/1

Saksbehandler:
SI

Arkivkode:

Elevrådsundersøkelsen 2009

Elev- og lærlingombudet inviterer med dette alle skoler i Oslo til deltakelse i elevrådsundersøkelsen 2009. Undersøkelsen skal gi et bedre kunnskapsgrunnlag om elevrådene i videregående opplæring. Det finnes i dag veldig lite systematisert kunnskap om elevrådernes arbeid, sammensetning og holdninger. En grundigere beskrivelse av undersøkelsens innretning og spørsmål finnes vedlagt.

Ombudet har tidligere informert om denne undersøkelsen på ulike arrangementer og skolebesøk.

For at dataene fra undersøkelsen skal bli så gode som mulig er det viktig at alle elevrådstillitsvalgte ved skolene deltar i undersøkelsen. **For å delta må elevrådet ved skolen levere en liste med e-postadresser til elevrådets medlemmer og varamedlemmer.** Listen sendes til post@elevombud.no innen **18. mars 2009**.

Undersøkelsen er nettbasert, og vil bli sendt ut 30. april 2009. Datainnsamlingen vil pågå til 15. mai 2009. En foreløpig rapport med enkelte resultater vil sendes skolene 15. juni 2009. Det vil deretter bli gjort ytterligere analyser av dataene.

For mer informasjon om undersøkelsen, ta kontakt med elev- og lærlingombudet på post@elevombud.no, telefon 918 04 304 eller per post.

Med vennlig hilsen

Sigve Indregard
elev- og lærlingombud

Vedlegg:
Elevrådsundersøkelsen 2009 - Bakgrunnsnotat

TILLEGG C

BAKGRUNNSNOTAT

Elevrådsundersøkelsen 2009

Bakgrunnsnotat

Elev- og lærlingombudet i Oslo*

13. februar 2009

1 Innledning

Elev- og lærlingombudet i Oslo vil i løpet av vårterminen 2009 gjennomføre en undersøkelse rettet mot de elevrådstillitsvalgte i Oslos videregående skoler. Dette dokumentet skal klargjøre den teoretiske bakgrunnen for utformingen av spørrebatteriet.

Det finnes lite forskning på temaet elevråd i Norge, til tross for den spesielt sterke posisjonen som elevråd har hatt i norsk skole siden femtitallet. Unntak finnes i Hareide (1972); Børhaug (2005, 2006, 2007, 2008), men ingen av disse gir kvantitative svar på elevrådernes tidsbruk, organisering, innflytelse eller meninger.

Elevundersøkelsen (se f.eks. Skaar et al. (2008) for en analyse av data fra denne) stiller tre spørsmål i forhold til elevråd. Disse er imidlertid ikke egnet til å besvare noen av forskningsspørsmålene nevnt i seksjon 2.¹

Børhaug (2006) er basert på intervjuer med elevrådsrepresentanter, rektorer og kontaktlærere ved ungdomsskoler på vestlandet. Børhaug identifiserer fem hovedområder av elevrådsaktivitet: arbeid med skolens kjerneoppgaver, solidaritet, fritidsaktiviteter, praktisk hjelp på skolen og arbeid opp mot lokale myndigheter (gjerne gjennom ungdomsråd). I Børhaugs studie pekes det på at ingen av informantene selv nevnte arbeid med skolens kjerneaktiviteter som en del av elevrådets arbeid. På bakgrunn av blant annet dette konkluderer Børhaug med at elevrådet umulig kan oppfylle idealet om demokratisk påvirkning.

*Sigve Indregard, Elev- og lærlingombud i Oslo, Rådhuset, 0037 Oslo. post@elevombud.no.

¹De tre spørsmålene er "Oppmuntrer lærerne til at elevene kan delta i elevrådsarbeid og annet arbeid som tillitsvalgt?", "Hvor godt arbeid synes du elevrådet gjør på skolen?" og "Hører skolen på elevenes forslag?".

Det er rimelig grunn til å anta at elevrådene på videregående skoler har større innflytelse over skolens aktiviteter enn elevrådene ved ungdomsskoler, men det er ikke gjort noen empiriske studier av dette. Elevrådsundersøkelsen setter seg fore å gi et bidrag til forståelsen av disse spørsmålene.

2 Forskningsspørsmål

Elevrådsundersøkelsen vil forsøke å gi bidrag til følgende fire hovedspørsmål:

1. Hvilken sosial bakgrunn har tillitsvalgte i elevråd?
2. Hvordan arbeider elevrådet, og hva arbeider de med?
3. Hvilke kritiske suksessfaktorer finnes for å nå elevrådernes mål? (Også forstått som: hva hindrer et elevråd fra å nå deres mål?)
4. Skiller elevrådstillitsvalgtes meninger om skolens drift og organisering (skolens kjerneoppgaver) seg fra elevenes meninger generelt?

Totalt vil undersøkelsen bestå av 40 spørsmål.

2.1 Sosial bakgrunn

Spørreundersøkelsen vil gi et kort batteri av spørsmål som tar sikte på å gi en indikasjon på elevenes sosiale bakgrunn. Spørsmålene vil dreie seg om foreldrenes utdanningsnivå og eventuell innvandringsbakgrunn.

Spørsmålene er viktige for å gi et uttrykk for hvor representative elevrådene er for ulike elevgrupper. Videre er det sentralt å se på sammenhengen mellom sosial hjemmebakgrunn og tidsbruk i elevråd, fordi det kan tenkes at tilgjengelig

fritid (på grunn av deltidjobb, ansvar i hjemmet osv.) medfører i hvor stor grad enkeltelever har anledning til å delta i elevrådsarbeid.

2.2 Elevrådets arbeid

I denne delen av undersøkelsen vil spørsmålene dreie seg om tidsbruk i elevrådet, hvor ofte elevrådet har møter, hvor ofte elevrådsaker diskuteres i klassen, og hvilke typer saker de tillitsvalgte oppfatter som viktigst og minst viktige i elevrådet.

Spørsmålene er viktige for å indikere hvor stor investering i tid det er å sitte i elevrådet, og for å komme nærmere en kvantitativ beskrivelse av elevrådenes arbeid. Det blir sentralt å avdekke hvilke typer saker elevrådene arbeider med innenfor typologien som presenteres i Børhaug (2006) (beskrevet ovenfor).

Det vil også være mulig å analysere om tidsbruk på elevrådsarbeidet og hvilke oppgaver elevrådet arbeider med varierer med bakgrunn i bakgrunnsvariabler for skolen: offentlig/privat, størrelse, sammensetning av utdanningsprogrammer mm.

2.3 Kritiske suksessfaktorer

Denne delen av undersøkelsen vil bestå av påstander om elevrådets mulighet til å påvirke og forme beslutninger på skolen.

Som beskrevet i Fowler (1995) vil denne delen av undersøkelsen være beheftet med metodiske vanskeligheter. Det vil være vanskelig å trekke konklusjoner om elevrådenes innflytelse på bakgrunn av svarene i denne delen, fordi det må kombineres med en konkret og kvalitativ vurdering av hele beslutningsprosessen, der alle beslutningstakere er med i vurderingen. Videre vil svarene være svært avhengige av formulering og spørsmålsstilling. Det vil med andre ord være vanskelig å slutte fra svarene i undersøkelsen til forskningsspørsmålet uten å ta store forbehold. Ombudet vil så langt det er mulig følge *best practice* slik den presenteres i bl.a. Fowler (1995).

Spørsmålene er viktige selv om de ikke nødvendigvis besvarer forskningsspørsmålet godt, av den grunn at de gir et innblikk i hvordan det subjektivt oppleves å arbeide med elevrådsaker. Det vil også være mulig å til en viss grad besvare om elevråd og elevrådsarbeid oppfyller kriterier for å

kunne regnes som demokratisk innflytelse.

2.4 Meninger og holdninger

Denne delen av undersøkelsen vil hovedsaklig spørre de tillitsvalgte om spørsmål som går igjen i andre undersøkelser, både elevundersøkelsen og Oslo kommunes brukerundersøkelse. Formålet er å kunne sammenligne elevrådenes oppfatning av skolens organisering og skolehverdagen med elevenes oppfatning. Spørsmålene vil, så langt det er mulig, dreie seg om skolens lovpålagte oppgaver og elevenes rettigheter og plikter.

Svarene i denne delen av undersøkelsen vil dessuten kunne benyttes dersom beslutningstakere i skoleverket er interesserte i elevrådenes oppfatninger av skolesituasjonen, vil denne delen dessuten kunne benyttes. Delen vil utgjøre et viktig grunnlag for elev- og lærlingombudets vurdering av rettighetssituasjonen ved skolene, og vil kunne inngå som en del av et generelt kunnskapsgrunnlag om elevenes oppfatning av skolene.

3 Innsamling av data

Innsamling av data vil skje ved nettbasert spørreundersøkelse rettet til alle tillitsvalgte og varatillitsvalgte ved skolene. Denne metoden er vurdert opp mot muligheten for å la elevrådets ledelse besvare ett skjema for forskningsspørsmålene 3 og 4 kombinert med et skjema til hver tillitsvalgt for forskningsspørsmål 1 og 2.

Metoden som er valgt velges fordi det etter ombudets syn vil føre til redusert informasjonsverdi dersom elevrådets ledelse skal svare på vegne av hele elevrådet på de sentrale spørsmålene i 3 og 4. I praksis innebærer dette at det samme utsagnet om skolen og elevrådets innflytelse vil få ulike svar fra de ulike aktørene ved skolen. Dette understreker at dataene er subjektive. Etter ombudets mening vil det derfor gi et bedre bilde av skolene og elevrådene enn et skjema besvart av elevrådet i fellesskap.

Elev- og lærlingombudet vil vurdere å supplere undersøkelsen med en undersøkelse direkte til elevrådets ledelse på et senere tidspunkt.

4 Bruk av dataene

Elev- og lærlingombudet vil selv stå ansvarlig for publisering av dataene. Dataene vil følge de såkalte *prikkereglene* i elevundersøkelsen, slik at de ikke kan bidra til å identifisere enkeltpersoner. Data vil bli publisert i grupperinger på skolenivå, såfremt det ikke medfører brudd på prikkereglene.

Etter datainnsamlingsperioden er over vil koblinger mot enkeltperson slettes. Dataene vil deretter ikke være å anse som sensitive, med unntak for prikkede data nevnt over.

Kravene som stilles i offentlighetsloven vil også innebære at alle har rett til innsyn i sammenstillingene av data fra undersøkelsen. Disse sammenstillingene vil også tilfredsstille prikkereglene.

Elev- og lærlingombudet vil vurdere samarbeid med forskningsinstitusjoner der disse dataene inngår fra sak til sak. I alle tilfeller vil prikkereglene fortsatt følges i videre følgeforskning, men det kan gis innsyn for forskerne i uprirkede data på enkeltbesvarelsenivå.

Undersøkelsen vil danne grunnlag for en *foreløpig oppsummering* av dataene før vårterminen er over våren 2009. Denne rapporten vil også presentere videre planer for analyser av dataene. Den foreløpige rapporten vil bli sendt til alle deltakende eleveråd.

Referanser

Børhaug, K. (2005). Voter education. the political education of norwegian lower secondary schools. *Utbildning e3 demokrati* 14(51–73).

Børhaug, K. (2006). Mission impossible? school level student democracy. *Citizenship, Social and Economics Education* 7(1), 26–41.

Børhaug, K. (2007). *Oppsøding til demokrati: ein studie av politisk oppsøding i norsk skule*. Doktorgradsavhandling, Universitetet i Bergen, Det psykologiske fakultet.

Børhaug, K. (2008). Educating voters: political education in norwegian upper-secondary schools. *Journal of Curriculum Studies* 40(5), 579–600.

Fowler, Jr., F. (1995). *Improving Survey Questions: Design and evaluation*, Volum 38 av *Applied Soci-*

al Research Methods Series. Thousand Oaks, CA: SAGE Publications.

Hareide, B. (1972). *De første elevrådene i Norge: skoledemokratiske tendenser i mellomkrigstiden*. Oslo: Aschehoug.

Skaar, K., T. E. Viblemo, og E. M. Skaalvik (2008, september). Se den enkelte: Analyse av elevundersøkelsen 2008. Rapport, Oxford Research, Kristiansand.